

כח בפמליא של מעלה מ"מ במה שהוא משבח את ישראל בהנך פרשות דתפילין שלו שהוא ענין תמידי אפילו אין מקיימין התורה והמצות כראוי לא מצינו שום סברא לומר שיהא בזה שום שבח ועילוי לעצמותו ית' עד שהתפילין יהיו נקראין עוז בשביל כך והדרא קושיא לדוכתא דאכתי לא דמי. וע"ז משני שפיר דודאי שיש שבח ועילוי להקב"ה ע"י התפילין שעל ידיהן נזכור שעשו אותו חטיבה א' בעולם ע"י קבלת עול מלכות יותר מכל העובדי כוכבים וכ"ש בקבלת תורתו דעל' כתיב ואנכי לא אשכחך דעלה דרשינן זה מעשה סיני כן נראה לי נכון בעז"ה:

דף ו:

בגמ' אמר ר' חלבו אמר רב הונא היוצא מבה"כ כו' אמר אביי לא אמרן אלא למיפק כו'. ולכאורה יש לתמוה דמלתא דפשיטא היא כיון שהוא דבר והפוכה ועיין במהרש"א בח"א ותירץ בדוחק. ולפענ"ד נראה ליישב כשנדקדק עוד במה דקאמר רב הונא היוצא מבה"כ אל יפסיע פסיעה גסה דמאי איריא בה"כ הא בלא"ה אסור לפסוע פסיעה גסה כדאית' בשבת דף קי"ג ע"ב דבעי מיניה רבי מר' ישמעאל בר' יוסי מהו לפסוע פסיעה גסה בשבת אמר ליה וכי בחול מי הותרה שנוטלת א' מת"ק ממאור עיניו כו' ע"ש וע"כ צ"ל דרב הונא מילתא דפסיקא קאמר דהיוצא מבה"כ אסור לפסוע אפי' כשהולך לדבר מצוה כגון ביוצא מבה"כ לבה"מ כדדרשינן ילכו מחיל אל חיל דבכה"ג לא שייך הך איסורא דנוטלת א' מת"ק ממאור עיניו אפ"ה ביוצא מבה"כ אסור לפסוע פסיעה גסה והיינו כפרש"י לפי שמראה בעצמו שדומה עליו כמשא דמה"ט אסור אפילו בהולך מבה"כ לבה"מ דלאו כ"ע ידעי בהא וע"ז מסיק שפיר לא אמרן אלא למיפק אבל למיעל מצוה הוא למירהט פי' דבכה"ג לית ביה נמי הך איסורא דנוטל א' מת"ק ממאור עיניו כג"ל וק"ל:

שם אמר ר' זירא אגרא דפירקא רהטא. ופרש"י שהרי רובם אינם מבינים. ולפ"ז צ"ל נמי בכה"ג באגרא דכלה ואגרא דשמעתא ולכאורה נראה דוחק וכ"ש באגר' דתענית ואגרא דצדקת' דלא שייך לפרש כה"ג ולולי פרש"י היה נראה לי לפרש בענין אחר משום דכל הני דקחשיב בשמעתין רובן ככולן הן מהנך דקחשיב בכרייתא בפרק מפנין שהן דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקורן קיימת לעולם הבא השכמת בה"מ והכנסת כלה והלויית המת כו' והטעם מבואר סוף פ' קמא דקידושין דהא דשייך בהנך טפי

נקראין זרוע עוזו בודאי שלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש א"כ ע"כ מסברא פשוטה נדע בכל זה והיינו דמסתמא התפילין של הקב"ה הם דוגמא לתפילין שלנו וכי היכי דבפרשה ראשונה דכתיב' בתפילין דמרי עלמא ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ שהם ממש דוגמת שמע ישראל בתפילין שלנו כדמסיק להדיא דהיינו חטיבה מול חטיבה ששניהם מורין בענין האחדות כמו כן שארי פרשיות של תפילין שלנו שהם לזכרון מצותיו של הקב"ה כמו שפרש"י ז"ל שע"י זכירות המצות כ"ש שאנו זוכרין קבלת מלכותו ואחדותו ודבקותו בנו וממילא שכך יש לנו לומר בענין שארי בתי דמרי עלמא שהם מעניני זכירה זה אי אפשר שאין שכחה לפניו יתברך כביכול אע"כ דאהזכרת השם ושבח של ישראל קאי שהמה תמיד לזכרון לפניו ומקרא מלא הוא ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך הן על כפים חקותיך. והיינו ע"י ששמן של ישראל חקוק לפניו תמיד הוא זוכר בהן להסיר הד' שכחות שכתובין בפסוק הזה. נמצא לפ"ז א"ש שכל הד' בתים דתפילין דמרי עלמא הם דוגמא דתפילין שלנו מסברא גמורה אלא דאפ"ה מקשי שפיר ומי משתבח קב"ה בשבחייהו דישראל ואדלעיל מיניה קאי דקאמר ובזרוע עוזו אלו תפילין ומייתי ראייה שהתפילין עוז לישראל דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וראו ממך ולפ"ז ע"כ צריכין אנו לומר שבזה הענין עצמו תפילין דהקב"ה נקראין זרוע עוזו שעוז המה לו וע"ז מקשי שפיר דאכתי לא דמי דנהי שהתפילין שלנו נקראין עוז לפי שעל ידיהן מתיראין כל עמי הארץ כשרואין כי שם ה' נקרא עלינו וכמ"ש התוס' דאשם שדי קאי ולפיכך נופל עליהם פחד ואימה ועוד ע"י שמותיו של הקב"ה הכתובין בתפילין והנחתן בראש ובזרוע נתוסף בהן אור גדול להיותם בענין הרוחני מאד וכמאמר חכמינו ז"ל שצריכין גוף נקי שהגוף מתברר ומתלבן על ידיהן ג"כ מגשמי לרוחני כענין שכתוב ויחזו את אלקי' ויאכלו וישתו ומתרגמינן והוון חדאין כאילו אכלין ושתין וכמבואר אצלינו במקום אחר שהוא ממש מעין עה"ב וא"כ ענין תפילין הם שבח ממש לגופן ולנשמתן אלא דבתפילין דמרי עלמא לא שייך לומר כן דהקב"ה משתבח ע"י תפילין ולשון שבח כאן הוא ענין שבח ממש שהוא מלשון הוספה ונהי דמצינו דודאי די שבח והוספה לקב"ה כביכול ע"י תורתם ומעשיהם טובים של ישראל כדאיתא לקמן במכילתין שמוסיפין

נלמד מהפסוק עצמו דכתיב בית תפלתי ומסיים בה עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי משמע שענין התפלה הוא בזה הענין עצמה שיקבל עולותיהם וזבחייהם לרצון וענין זה שהקרבנות מתקבלין לרצון מהם לריח ניחוח לה' אינו נעשית אלא ע"י כבישת רחמים את כעסו ונכנס עמהם לפנים משורת הדין כדמצינו בנח דכתיב וירח ה' את ריח הניחח ויאמר לא אוסיף עוד לקלל ומסיים בה כי יצר לב האדם רע מנעוריו ומתוך כך נכנס עמהם לפנים משורת הדין כיון שאנוסים הם שיצה"ר מעבירם על דעת קונם ומדאשכחן נמי בהך ברייתא דמייתי עלה מעשה דר' ישמעאל בן אלישע שהתפלל תפלה זו ונענע לו הקב"ה בראשו אלמא דתפלה זו חביבה להקב"ה ביותר וכיון בה רבי ישמעאל ברוח הקודש א"כ מסתמא הקב"ה מתפלל אותה תפלה עצמה ולפ"ז א"ש הא דמסיק וקמ"ל שאל תהא ברכת הדיוט קלה היינו כיון שהקב"ה מתפלל תפלה זו אפ"ה חביבא ליה יותר ע"י ברכת הדיוט כנ"ל:

שם ומי איכא ריתחא קמ"י קב"ה אין דתניא אל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע כו' עד סוף הברייתא. ולכאורה יש לתמוה טובא חדא אמאי דמקשי ומי איכא ריתחא קמ"י קב"ה דהא ודאי מצינו הרבה מקראות בתורה ובנביאים ובכתובים שכעס הקב"ה. ועוד דהא בהאי מעשה דעגל גופ' כתיב למה ה' יחרה אפך בעמך. ועוד מי לא הוי ידע האי קרא גופא דמייתי דכתיב ואל זועם בכל יום ועל התרצן קשה יותר בהא דקאמר אין דתניא אמאי הוצרך להביא כל הברייתא באריכות בקצרה הו"ל לשנויי אין דכתיב ואל זועם בכל יום ועוד דאדרבה ממאי דתניא בהך ברייתא וכמה זעמו רגע לא שייך שפיר הך דרשא דפני ילכו היינו שימתין עד שיעברו הפנים של זעם דהא במאמר זה שהקב"ה אמר פני ילכו והניחותי לך יש הרבה יותר מרגע כמימרא ואם באותו עת עדיין לא הגיע הרגע של כעס א"כ באותו העת עצמו ה' יכול למלאות בקשת משה. ועוד הרבה דקדוקים כאלה. ונלע"ד ליישב חדא מגו חדא דודאי הוי ידע המקשה שכעס הקב"ה כמה פעמים ע"י עונות ושינה מעשה התחתונים והוי ידע נמי האי קרא דכתיב ואל זועם בכל יום אלא דאכתי לא הוי ידע אם יש עת קבוע להכעיס אפי' בלא שינוי מעשה א"נ אפשר דנהי דהוי ידע שיש עת קבוע לזעם אכתי לא הוי ידע שהזעם הוא אף בישראל דהא בפ"ק דע"ז רמי קראי אהדדי דכתיב ואל זועם בכל יום וכתוב ולפני זעמו מי יעמוד ומשני התם ורמי נמי קרא דחימה

שכר קרן ופירות היינו משום שמצות עצמן יש להן קרן ופירות ע"ש ומש"ה מפרש בשמעתין שפיר מהו ענין הפירות של המצות עצמן היינו משום דהשכמת בה"מ מלבד עיקר מצות הלימוד שהוא הקרן יש לו ג"כ פירות והיינו אגרא דפרקא רהטא ודכלה דוחק' ודשמעת' סברא ודבי טמי' שתיקות' ודלוי. והא דקחשיב נמי אגרא דתענית' צדקת' ולא קחשיב לה התם באלו דברים שאוכל פירותיהן בעה"ז והקרן קיימת לו לעה"ב היינו משום דאתי' מק"ו מגמילות חסדים כדאמר ר' אלעזר לקמן דף ל"ב גדולה תענית יותר מן הצדקה שזה בגופו וזה בממונו כנ"ל:

שם אמר רב הונא כל המתפלל אחורי בה"כ כו'. ופרש"י כל פתחי בתי כנסיות היו במזרח והכי תניא בתוספתא דמגילה כו' מעין מקדש ומשכן. ולכאורה כל האריכות בדברי רש"י בזה הם למותר שהרי אפי' אם היו פתחי בתי כנסיות במערב כמו שלנו או באיזה צד שיהיה שייך נמי הך מימרא דרב הונא כיון שעיקר האיסור הוא שלא להתפלל אחורי הכותל שהכל משתחיים למולה. ונראה בזה דעיקר כוונת רש"י ליישב קושיית התוספות שהקשו דא"כ במהדר אפיה לבי כנישתא יש לאסור יותר דמחזי כב' רשויות ובלאו הך קושיית התוס' נמי מסברא יש לאסור יותר בדמהדר אפי' כו' כיון שהכל משתחין תמיד לצד א"י ולמקדש ולבית הכפורת א"כ בדמהדר אפיה הוי אחוריו לכל הנך המקומות הקדושים לכך כתב רש"י שלעולם פתח בה"כ במזרח מעין מקדש ומשכן יש לנו לעשות דוגמא וכי היכי דאשכחן במקום המקדש לקמן בסוף פ' תפלת השחר שכל התפלות הם כנגד בית הכפורת והמתפלל אחורי בית הכפורת יראה עצמו כאילו עומד לפני הכפורת ופרש"י שם שמחזיר פניו לצד מזרח. נמצא דאע"ג שכל העומדים בעזרה משתחיים לצד מערב מול כותל המערבי אפ"ה העומד אחורי אותו הכותל מכויין פניו כנגד אותו הכותל עצמו כיון שזה מקום מקודש למקום שכינה וא"כ כה"ג גופא יש לנו לעשות בבה"כ שלנו שהן במקום מקדש וכותל המערבי שבבה"כ הוא מקודש ביותר ויש לכוון תפלתו נגד אותו מקום עצמו כן נ"ל נכון בעה"י בכוונת רש"י ודברי רבינו יונה בזה שכתב להיפך לפ"ד צריכין עיון גדול ודוק היטב:

דף ז.

אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי מנין שהקב"ה מתפלל כו' מאי מצלי כו'. ונראה שענין נוסח תפלה זו